

CENTENARUL MARII UNIRI

Material-suport pentru concursul elevilor de gimnaziu

Introducere

La finalul Primului Război Mondial (1914-1918), s-a creat o situație favorabilă realizării idealului național al mai multor popoare europene. Prăbușirea unor imperii (german, austro-ungar, țarist și otoman), propunerile americane de aplicare a „principiului naționalităților” asupra popoarelor din fosta Austro-Ungarie (prin vocea președintelui S.U.A.) sau cele din declarația lui Lenin referitoare la autodeterminarea popoarelor din fosta Rusie țaristă au fost factorii decisivi pentru reușita acestui obiectiv. Eforturile și acțiunile fiecărei națiuni au fost urmate de recunoașterea internațională la Congresul de pace de la Paris (1919-1920).

Reprezentanții celor trei provincii românești (Basarabia, Bucovina și Transilvania) au inițiat lupta pentru obținerea autonomiei și independenței, sfârșind prin a se uni într-un singur stat român. Realizarea statului național român unitar a fost un proces extrem de dificil, plin de obstacole și sacrificii, dar care a exprimat dorința generală a românilor de pretutindeni. Participarea României la Primul Război Mondial (1916-1918) de partea Antantei a asigurat legitimitatea unificării românilor într-un singur stat. Încercarea de unire a lui Mihai Viteazul (1600), Unirea Principatelor Române în vremea lui Alexandru Ioan Cuza (1859) și obținerea Independenței în timpul lui Carol I (1877-1878) sunt marile evenimente care au precedat visul împlinit în 1918: realizarea României Mari.

Cele trei provincii s-au alăturat pe rând României, fiecare trecând prin câte trei etape: autonomia, independența și unirea propriu-zisă.

Unirea Basarabiei cu România

Prima provincie unită cu România, în 1918, a fost Basarabia, care fusese anexată de Imperiul Rus în anul 1812. Cu toate acestea, conștiința românească nu a dispărut, iar românii de peste Prut așteptau un context favorabil pentru a reveni la patria-mamă.

Acesta s-a ivit în 1917, când Imperiul Țarist s-a prăbușit în urma revoluției ruse. Lenin, noul conducător al Rusiei, a proclamat dreptul la autodeterminare pentru popoarele care făcuseră parte din Imperiul Rus.

Românii basarabeni au profitat de acest prilej și au început lupta pentru emanciparea națională. Primul pas a fost făcut în aprilie 1917, când a fost înființat Partidul Național Moldovenesc sub președinția lui Vasile Stroescu. Organul de presă al noului partid a fost ziarul „Cuvântul Moldovenesc”. În octombrie 1917, a fost proclamată **autonomia** Basarabiei și s-a hotărât constituirea Sfatului Țării, cu rol de organ conducător suprem. Primul președinte al Sfatului Țării a fost ales Ion Inculeț, una dintre personalitățile care a luptat pentru unirea Basarabiei cu România.

În decembrie 1917, a fost proclamată Republica Democratică Moldovenească. Între timp, situația din Rusia bolșevică s-a complicat tot mai mult, iar trupele ruse aflate pe teritoriul Basarabiei au scăpat de sub controlul autorităților și amenințau stabilitatea noului stat. În aceste condiții, fruntașii basarabeni au solicitat ajutorul armatei române, care a intrat în Chișinău, sub conducerea generalului Ernest Broșteanu, în ianuarie 1918, pentru a restabili ordinea. Această acțiune a dus la ruperea relațiilor dintre România și noile autorități din Rusia. O altă consecință a fost confiscarea tezaurului național trimis în Rusia de autoritățile române după retragerea în Moldova.

La 24 ianuarie/5 februarie 1918, Sfatul Țării a hotărât proclamarea **independenței** Republicii Democratice Moldovenești. Noul stat nu era însă îndeajuns de puternic pentru a se dezvolta și pentru a se apăra singur. În aceste condiții, liderii basarabeni au început demersurile pe lângă autoritățile române pentru a se realiza unirea.

La 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Țării a votat la Chișinău **unirea** Basarabiei (Republicii Democratice Moldovenești) cu România.

Principalele personalități basarabene care s-au implicat în unirea cu România au fost: Ion Inculeț, Pantelimon Halippa, Ioan Pelivan, Elena Alistar, Constantin Stere.

Unirea cu Bucovina

Bucovina, partea de nord a Moldovei, a ajuns sub ocupația Imperiului Habsburgic în anul 1775. În zonă au fost colonizați ucraineni, evrei, germani etc., astfel încât a scăzut procentul populației românești. Limba oficială era cea germană. La sfârșitul Primului Război Mondial, în condițiile dezmembrării Austro-Ungariei, exista pericolul anexării Bucovinei de către Ucraina.

La 14 octombrie 1918 a fost înființat Consiliul Național Român, condus de Iancu Flondor, având în componență 50 de membri. S-a cerut **autodeterminarea** națiunii române. Pe 29 octombrie/11 noiembrie, la solicitarea Consiliului Național Român, Divizia 8 a intrat în Cernăuți cu acordul aliaților. În aceste condiții, trupele ucrainene s-au retras.

La 15/28 noiembrie 1918, la inițiativa Consiliului Național Român, s-a desfășurat Congresul General al Bucovinei la Cernăuți. Au participat reprezentanți ai românilor, polonezilor, germanilor și câțiva ai ucrainenilor. S-a hotărât în unanimitate **unirea** cu România. Printre personalitățile marcante care au condus lupta românilor bucovineni pentru unire se numără Iancu Flondor, Ion Nistor, Sextil Pușcariu.

Unirea cu Transilvania

A treia provincie care s-a unit cu România în anul 1918 a fost Transilvania. Această provincie a făcut parte din Austro-Ungaria din 1867. A fost anexată la Ungaria, iar românii, deși reprezentau majoritatea populației, nu participau la conducerea Transilvaniei, fiind supuși maghiarizării forțate.

Contextul internațional în anul 1918 era favorabil unirii Transilvaniei cu România: înfrângerile suferite de Austro-Ungaria în Primul Război Mondial, criza politică din Austro-Ungaria, intensificarea mișcării naționale a popoarelor aflate sub autoritatea acesteia. Pentru a salva imperiul, împăratul austro-ungar a lansat la 3/16 octombrie 1918 manifestul *Către popoarele mele credincioase*, în care propunea federalizarea Austro-Ungariei, adică formarea unui stat federal, din șase state, fiecare având autonomie. Potrivit acestui manifest, românii urmau să rămână în cadrul Ungariei. Românilor din Transilvania li se propunea doar autonomie în cadrul Ungariei. Propunerea nu a fost acceptată.

În acest context, mișcarea românilor pentru unire s-a intensificat. Un rol important în unirea Transilvaniei cu România l-a avut Partidul Național Român, care și-a reluat activitatea în toamna anului 1917. Comitetul Executiv al Partidului Național Român, la 29 septembrie/12 octombrie 1918, întrunit la Oradea, a lansat *Declarația de autodeterminare/Declarația de independență de la Oradea*, redactată de Vasile Goldiș. Românii din Transilvania au respins ideea federalizării monarhiei Austro-Ungare. În acest sens, Declarația de independență de la Oradea a fost prezentată în Parlamentul de la Budapesta pe 18/31 octombrie 1918 de către deputatul Alexandru Vaida-Voevod, prin care se afirma hotărârea românilor din Transilvania de a-și hotărî singuri soarta.

Mișcarea pentru unirea Transilvaniei cu România a fost coordonată de către Consiliul Național Român Central (C.N.R.C). Consiliul Național Român Central s-a constituit la 30 octombrie/12 noiembrie 1918, fiind format din șase reprezentanți ai Partidului Național Român și șase reprezentanți ai Partidului Social-Democrat. Cu sediul la Arad, acesta era organul reprezentativ al românilor transilvăneni.

În condițiile proclamării independenței Ungariei la 2 noiembrie 1918 și a prăbușirii Austro-Ungariei, Consiliul Național Român Central a preluat controlul în Transilvania. Administrația maghiară din Transilvania a fost înlocuită cu administrație românească. În județe, orașe și comune puterea a fost preluată de consilii naționale, la dispoziția cărora se aflau gărzii naționale locale. Gărzile românești asigurau ordinea publică.

Autoritățile maghiare nu doreau să renunțe la Transilvania. La mijlocul lunii noiembrie 1918, la Arad au avut loc tratative între delegația guvernului maghiar și reprezentanții Consiliului Național Român Central. Delegația maghiară a propus menținerea Transilvaniei în cadrul Ungariei, cu statut de autonomie. Această propunere a fost respinsă de reprezentanții C.N.R.C.

În condițiile în care în Transilvania conducerea era deținută de administrația românească, iar dependența de Ungaria era formală, Consiliul Național Român Central a decis convocarea Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia, care să hotărască statutul Transilvaniei.

În cursul lunii noiembrie 1918, populația a ales, prin vot universal, delegații din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș care urmau să participe la **Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia**. La această adunare, alături de cei 1 228 de delegați aleși, au participat și peste 100 000 de oameni din întreaga țară.

Lucrările Adunării au fost deschise de Gheorghe Pop de Băsești, unul dintre fruntașii mișcării memorandiste. Vasile Goldiș a citit Rezoluția **Unirii**, care a fost aprobată în unanimitate.

Rezoluția Adunării Naționale de la Alba Iulia cuprindea nouă articole. În primul articol era prevăzută unirea tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească cu România. Spre deosebire de celelalte declarații de unire, adoptate la Chișinău și Cernăuți în anul 1918, *Rezoluția Unirii de la Alba-Iulia* cuprinde prevederi și principii referitoare la organizarea viitoare a Transilvaniei și a viitorului stat, a instaurării unui regim democratic: autonomia Transilvaniei, libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare, libertate confesională pentru toate confesiunile de stat, regim democratic, vot obștesc, egal, secret, pentru ambele sexe, de la 21 de ani, libertatea presei, libertatea cuvântului, dreptul de întrunire, dreptul de asociere, reforma agrară radicală.

A doua zi au fost alese organele care asigurau conducerea provizorie a Transilvaniei până la realizarea unirii depline. Marele Sfat Național era organul legislativ, fiind format din 250 de persoane. Acesta era subordonat Parlamentului României. Marele Sfat Național era condus de Gheorghe Pop de Băsești. Consiliul Dirigent asigura puterea executivă, fiind subordonat guvernului de la București. Consiliul Dirigent era condus de Iuliu Maniu, fiind format din 15 membri.

Unirea de la 1 decembrie 1918 a fost expresia voinței poporului român. La realizarea acestui ideal și-au adus contribuția o serie de personalități: Vasile Goldiș, Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod, Gheorghe Pop de Băsești.

Concluzii

De la 1 Decembrie 1918 începea o nouă filă din istoria României, care și-a văzut îndeplinit visul secular: unirea tuturor românilor într-un singur stat unitar. Formarea României Mari a dovedit că sângele vărsat pe câmpul de luptă nu a fost în zadar.

Material realizat de:

Prof. Măriuță Ioana-Carmen, Colegiul Național „Petru Rareș”, Piatra-Neamț;

Prof. Nica Ana, Școala Gimnazială Nr.2, Piatra-Neamț;

Prof. Nica Mihai-Andrei, Școala Gimnazială Nr. 2, Piatra-Neamț;

Prof. Țifui Gheorghită, Liceul Teologic Ortodox „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, Piatra-Neamț;

Prof. Grigoraș Bogdan-Petru, Liceul cu Program Sportiv, Piatra-Neamț.